

Sobre l'ús del complement de temps a la ràdio i la televisió informatives

Salvador Alsius

L'*avui* és una murga diària per als redactors que es pregunten on s'ha d'inserir en una notícia, i si l'han d'usar. També empipa als oients, a qui no els agrada escoltar *avui, avui, avui* repicant-los a l'oïda". Són paraules escrites al llibre "Writing Broadcast News" per Mervin Block, un autor reconegut com un dels màxims especialistes en la redacció de textos informatius per a la televisió. El mateix Block cita a continuació un altre col·lega, Allan Jackson, de la CBS: "Els clients (els vostres espectadors) tenen assumit que els estàs parlant del que ha passat avui; de fet, per la mateixa natura del mitjà, ells tenen assumit que els estàs parlant no ja del que ha succeït avui sinó, en un sentit ampli, del que acaba de succeir".

Un dels factors que més contribueix a fer artificios el llenguatge informatiu de moltes ràdios i televisions és l'ús inadequat del complement circumstancial de temps (del "quan") als textos dels conductors i als de les informacions. Només cal començar a fixar-s'hi amb atenció selectiva per adonar-se de com l'*avui*, l'*aquest matí* o l'*aquesta nit* (però sobretot l'*avui*) arriben a ser una autèntica plaga.

Mervin Block explica que Ed Bliss, el primer editor del "CBS News with Walter Conkrite" li va dir una vegada que una de les seves principals feines era esborrar tots els *avui* que escrivien tres dels seus redactors. Si algú emprengués aquesta tasca en una de les ràdios o televisions d'aquí, no faria cap altra cosa. Aquest no és pas el caprici o la mania d'alguna persona.

Block cita encara uns altres especialistes, com Ted White, Adrian J. Meppen i Steve Young. A "Broadcast News Writing, Reporting and

Production" s'hi pot llegir: "Els vostres oients ja saben que els vostres reportatges tracten de fets que han succeït avui, sense necessitat de recordar-los-ho cada vint segons".

La inclusió de l'adverbi de temps té el seu origen (com tants d'altres vicis!) en els cànons de redacció periodística que són vigents per a la premsa escrita. La premsa parla de fets que normalment han succeït el dia anterior. Com que per narrar-los cal usar el pretèrit perfecte (en anglès, el *past perfect*), cal desfer l'ambigüitat cronològica precisant que va ser "ahir" i no en un altre moment passat quan va succeir el fet. Això no succeeix quan ens estem referint a fets del mateix dia, car l'ús del pretèrit indefinit ja sol eliminar tot dubte sobre la data. A més, a la premsa la inclusió d'aquesta referència en totes les notícies no sona a cançó enfadosa com arriba a ser a la ràdio i a la televisió, on els textos s'escriuen per ser escoltats i no per ser llegits, i on se succeeixen amb molta més rapidesa.

Si analitzem el sentit del que volem dir quan redactem una informació ens adonarem que la majoria de vegades la referència cronològica no afegeix cap informació rellevant. És comprensible, per exemple, que a les notícies del vespre o de la nit hi hagi tendència a explicitar que una cosa ha succeït "aquesta tarda" o "aquest vespre", per tal de demostrar que la informació que s'està oferint està actualitzada. Però moltes vegades aquesta bona intenció s'aplica a plantejaments informatius ben gratuïts. Especialment quan es tracta de declaracions, la majoria de vegades és ben irrellevant que hagin estat fetes unes hores abans o unes hores després. Aquest darrer aspecte, Block l'explica així:

"En un informatiu del vespre, jo no necessitaria dir que una cosa ha passat *aquest matí*. Això és enfarfegador, massa llunyà i immaterial. Però en un informatiu del vespre tampoc no voldria dir que una cosa ha passat *aquesta tarda*. És igualment enfarfegador i immaterial. En la majoria dels casos no és gens important si l'alcalde ha dit una cosa a les 11:30 a.m. o a les 3:30 p.m. Si la notícia acaba de saltar i el fet és significatiu, jo puc considerar rellevant l'element temps: 'L'alcalde Trumbull diu que dimiteix. Fa pocs minuts ha dit que el seu metge l'ha aconsellat de traslladar-se a un lloc més càlid'. O 'L'alcalde Trumbull està pensant en dimitir d'aquí a una hora'. O 'L'alcalde Trumbull i el governador Graham estan reunits en aquests moments'. Crec que aquestes frases, allà on són apropiades, realcen el sentit temporal de les notícies".

La solució que ens proposa Block en un d'aquests exemples és desplaçar l'element temps a la segona oració. Això és el que també proposa Mitchell Stephens a "Broadcast News": "Avui és un d'aquells llocs comuns que inviten a badallar. Farem millor deixant-lo fora del *lead*, o almenys fora de les pri-

meres paraules del *lead*, el que podríem dir el *lead* del *lead*. Una notícia és allò que és especial d'un tema, no allò que és comú de cada tema".

Aquí apareix un nou aspecte de la qüestió. Sembla preferible obviar l'avui dels trons. Però, si volem posar-lo, on ha d'anar? La pràctica habitual és col·locar-lo al darrere del verb. Així ho manen els cànons de la redacció periodística que s'ha ensenyat a les escoles i facultats: el *lead*, la piràmide invertida... Però tornem a apuntar que aquesta teoria redaccional ha nascut i ha prosperat en funció de les exigències de la premsa escrita. Aquesta regla, a la ràdio i a la televisió, xoca frontalment amb la de l'oralitat del llenguatge. I això molt especialment quan es tracta dels textos dels conductors dels informatius de televisió on, amb l'ajut del teleprompter, s'està escenificant una narració oral i personalitzada. Hi ha frases que no diríem mai en el nostre llenguatge parlat: "Un entrepà de pernil he menjat aquest matí per esmorzar", "una classe molt interessant ha fet el professor de llengua avui a la Facultat", "una excursió molt divertida hem fet aquest cap de setmana amb una colla d'amics". Perquè en explicar-nos per la ràdio o per la televisió hem de dir coses que sonen com aquestes?

Val a dir que sobre aquest punt, Mervin Block proposa que el complement de temps, quan n'hi ha d'haver, vagi darrere del verb. Però probablement l'idioma anglès accepta millor que el català o l'espanyol la permutabilitat del lloc que el complement de temps ocupa a l'oració. En el nostre cas, si ens aturem a pensar-hi una mica, observem que espontàniament només solem col·locar el complement de temps al darrere del verb precisament quan volem emfasitzar-lo. Observem aquests exemples del llenguatge comú. No diríem: "Una multa d'aparcament m'han posat aquest matí per haver deixat el cotxe a sobre d'una vorera". O "una reunió molt important s'ha celebrat avui a l'empresa per mirar d'arribar a un acord sobre política salarial". Però en canvi sí que diríem: "En Lluís ha arribat aquest matí de Lleida perquè ahir va perdre el tren". O "la reunió s'ha celebrat avui, justament un any després d'haver-se inaugurat la nova planta".

Aquests exemples senzills poden ajudar a intuir quan és normal i quan és artificiosos usar el complement de temps al darrere del verb. I traslladant això a la redacció de notícies, trobaríem que és perfectament natural dir: "La cimera de ministres d'Economia s'ha celebrat aquesta tarda en contra del que s'esperava, a instàncies de la representació francesa". O "el Lleida juga avui amb el Rayo Vallecano, en partit de Lliga avançat a la jornada de demà". Però, precisament perquè no pretenem emfasitzar l'aspecte temps, seria més natural dir: "Avui el president Pujol ha inaugurat un poliesportiu a Sant Joan les Fonts". O "aquesta tarda s'han posat a la venda les entrades pel concert que farà Sting el pròxim mes de maig".

De fet, el que succeeix en realitat és que és en aquest tipus de textos on el complement de temps es fa innecessari, i aleshores val més prescindir-ne, simplement. En general, aquest és un bon test: si espontàniament ja ens sortiria posar-lo després del verb, és que resulta necessari; si en el llenguatge col·loquial el posàrem al davant, és molt probable que sigui sobrer. Hi ha alguna excepció. Una de clàssica és quan volem donar un caràcter iteratiu a la notícia, respecte de la notícia anterior o a un aspecte anterior de la mateixa notícia: "El Lleida va jugar ahir el seu partit. Avui el Barça juga contra la Reial Societat".

O també si, sense ser un element important de la notícia, no volem ometre el complement de temps per destacar-ne l'actualització (aquell amor propi que dèiem dels informatius vespertins). En aquest cas, crec que la naturalitat del llenguatge ha de passar al davant de les normes clàssiques d'una redacció periodística que –insisteixo– estan més establertes per a la premsa escrita que per a la ràdio i la televisió: "Aquest vespre s'ha ensorrat una casa de cinc pisos a Reus". O "avui el president nord-americà, Bill Clinton, ha anunciat un viratge radical en la política fiscal de la seva administració".

A tall d'anècdota puc afegir que algunes d'aquestes qüestions les he comentades amb assessors lingüístics dels Serveis Informatius de TV3. Un d'ells em va explicar que els primers anys es van dedicar a esmenar el que consideraven usos incorrectes del circumstancial de temps però que es van trobar amb la resistència de molts periodistes que els deien que ells (els lingüistes) no coneixien les normes de la redacció informativa. Davant d'aquesta resistència, van donar la batalla per perduda. Crec que valdria la pena fer un esforç de reflexió col·lectiva. No és un tema menor. M'emparo en les cites dels especialistes americans per asseverar que aquest aspecte de la nostra feina és el que contribueix en major mesura (juntament amb el de l'acumulació de xifres i dades) a fer artificiosos i indigeribles els nostres textos.